
MONOGRAFIE PRAWNICZE

NIEWAŻNOŚĆ
CZYNNOŚCI PRAWNYCH
W PRAWIE
SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH

AGNIESZKA HAJOS-IWAŃSKA

Wydawnictwo C.H.Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

AGNIESZKA HAJOS-IWAŃSKA • NIEWAŻNOŚĆ CZYNNOŚCI PRAWNYCH
W PRAWIE SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH

Polecamy nasze publikacje:

Michał Prus

**SKARGA DO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO
NA ROZSTRZYGNIĘCIE NADZORCZE**

Marcin Łolik

**WSPÓŁCZESNE PRAWO KONTRAKTÓW – WYBRANE
ZAGADNIENIA**

Wojciech Iwański

**UMOWA RACHUNKU BANKOWEGO OBJĘTEGO
BANKOWOŚCIĄ INTERNETOWĄ**

Konrad Polítowicz

GRZYWNA AKCESORYJNA W POLSKIM PRAWIE KARNYM

Paweł Czarnecki

**POSTĘPOWANIE DYSCYPLINARNE WOBEC OSÓB
WYKONUJĄCYCH PRAWNICZE ZAWODY ZAUFANIA
PUBLICZNEGO**

Jan Lic

SPÓŁKA CYWILNA, PROBLEMY PODMIOTOWOŚCI PRAWNEJ

Joanna Zięba

RENTY STRUKTURALNE W USTAWODAWSTWIE ROLNYM

Ewa Rott-Pietrzyk

**WYKŁADNIA UMÓW W PRAWIE MODELOWYM I WSPÓLNYM
EUROPEJSKIM PRAWIE SPRZEDAŻY (CESL)**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

[Kup książkę](#)

NIEWAŻNOŚĆ CZYNNOŚCI PRAWNYCH W PRAWIE SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH

AGNIESZKA HAJOS-IWAŃSKA

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2014

[Kup książkę](#)

Wydawca: Natalia Adamczyk

Publikacja dofinansowana przez
Agnieszka Hajos-Iwańska Kancelaria Adwokacka

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2014**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-6168-0

ISBN e-book 978-83-255-6169-7

[Kup książkę](#)

Spis treści

Przedmowa	IX
Wykaz skrótów	XIII
Wykaz literatury	XVII
Wykaz orzecznictwa	XXVII
Rozdział I. Uwagi wprowadzające	1
§ 1. Przedmiot analizy	1
§ 2. Ograniczenia przedmiotu analizy	2
§ 3. Zastosowane metody badawcze	4
Rozdział II. Nieważność czynności prawnych – zagadnienia ogólne	5
§ 1. Wprowadzenie – stosowanie Kodeksu cywilnego w prawie spółek ...	5
§ 2. Pojęcie czynności prawnej	7
§ 3. Czynności prawne nieważne a inne rodzaje wadliwych czynności prawnych – ogólne uwagi o systematyce	11
§ 4. Przesłanki nieważności czynności prawnych	16
I. Brak podmiotowości prawnej	16
II. Brak zdolności do czynności prawnych	17
III. Brak należytej reprezentacji	18
IV. Stan wyłączający świadome lub swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli oraz pozorność	19
V. Pozostałe przesłanki nieważności czynności prawnej	20
§ 5. Skutki prawne nieważności czynności prawnej	22
§ 6. Roszczenia związane z nieważnością czynności prawnej	24
Rozdział III. Uwagi prawnoporównawcze	27
§ 1. Uwagi wprowadzające	27
§ 2. Instytucja nieważności czynności prawnych w wybranych modelowych porządkach prawnych	27
I. Niemcy	27
II. Francja	29
III. Anglia	30
§ 3. Nieważność uchwał organów spółek w wybranych modelowych porządkach prawnych	31

I. Niemcy	31
II. Francja	33
III. Anglia	34
§ 4. Nieważność aktów reprezentacji spółki w wybranych modelowych porządkach prawnych	35
I. Niemcy	35
II. Francja	36
III. Anglia	36
§ 5. Nieważność spółki w wybranych modelowych porządkach prawnych	37
I. Regulacja europejska	37
II. Niemcy	38
III. Francja	39
IV. Anglia	39
Rozdział IV. Nieważność uchwał organów spółek handlowych	41
§ 1. Zagadnienia wstępne	41
§ 2. Uchwały jako czynności prawne	41
I. Uchwały jako kategoria odmienna od czynności prawnych	42
II. Uchwały jako czynności prawne	43
III. Niejednolity charakter uchwał	44
§ 3. Instytucja stwierdzenia nieważności uchwał zgodnie z KSH	47
I. Zagadnienia ogólne	47
II. Podstawowe cechy nieważności uchwał w KSH	49
1. Krąg podmiotów legitymowanych do żądania stwierdzenia nieważności uchwały	49
A. Akcjonariusze i wspólnicy.....	51
B. Członkowie organów spółki	56
C. Inne podmioty	60
D. Wnioski	63
2. Termin zgłoszenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały	63
3. Wady uchwały skutkujące możliwością stwierdzenia jej nieważności	64
A. Sprzeczność z prawem – uwagi ogólne	64
B. Sprzeczność z dyspozytywnymi normami prawnymi	65
C. Obejście prawa	68
D. Sprzeczność z zasadami współżycia społecznego	68
E. Naruszenie procedury podjęcia uchwały	72
F. Wnioski	75

4. Charakter prawny orzeczenia o stwierdzeniu nieważności uchwały	76
A. Teza o konstytutywnym charakterze orzeczenia o stwierdzeniu nieważności	77
B. Teza o deklaratywnym charakterze orzeczenia o stwierdzeniu nieważności	81
C. Wnioski	83
5. Skutek orzeczenia o stwierdzeniu nieważności uchwały	84
6. Wyłączenie stosowania art. 189 KPC	84
A. Regulacja KSH jako wyłączna droga wzruszania uchwał	85
B. Dopuszczenie skorzystania z powództwa o ustalenie przez osoby inne niż podmioty legitymowane na gruncie KSH	87
C. Dopuszczalność skorzystania a powództwa o ustalenie bez ograniczeń	90
D. Wnioski	92
III. Charakter prawny sankcji „stwierdzenia nieważności” na gruncie KSH	93
§ 4. Zastosowanie Kodeksu cywilnego	96
I. Konstrukcyjne przesłanki nieważności czynności prawnych a uchwały w spółkach kapitałowych	96
II. Nieważność „głosu” wspólnika i jej konsekwencje wobec uchwał w spółkach kapitałowych	99
§ 5. Problem tzw. uchwał nieistniejących	100
§ 6. Nieważność uchwał innych organów spółki – wzmianka	106
I. Uwagi ogólne	106
II. Niedopuszczalność zaskarżenia uchwał	106
III. Zastosowanie powództwa o ustalenie	107
IV. Zastosowanie regulacji Kodeksu spółek handlowych	109
V. Wnioski	111
§ 7. Podsumowanie wniosków dotyczących nieważności uchwał organów spółek kapitałowych	113
Rozdział V. Nieważność aktów reprezentacji	115
§ 1. Reprezentacja spółki	115
I. Pojęcie reprezentacji	115
II. Sposób reprezentacji spółki	116
III. Przypisanie spółce aktów reprezentacji	118
1. Pojęcie organu i piastuna organu osoby prawnej	118
2. Przypisanie spółce działań piastunów jej organów	120

§ 2. Przesłanki nieważności czynności prawnej a oświadczenia woli spółki	121
I. Nieprawidłowa reprezentacja	122
1. Zasady ogólne reprezentacji	122
2. Naruszenie reguł reprezentacji spółki	123
3. Nieprawidłowy skład organu	124
4. Konsekwencje naruszenia reguł reprezentacji	128
5. Hipoteza o nieważności czynności prawnej dokonanej z naruszeniem reguł reprezentacji	129
6. Hipoteza o dopuszczalności potwierdzenia czynności dokonanych z naruszeniem reguł reprezentacji	131
7. Uwagi prawoporównawcze	137
8. Wnioski	140
II. Pozostałe konstrukcyjne przesłanki nieważności czynności prawnej	142
1. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych	142
2. Inne przyczyny nieważności aktów reprezentacji	144
III. Wymóg uzyskania zgody innego organu spółki a nieważność aktu reprezentacji	146
§ 3. Nieważność aktów reprezentacji a możliwość ich konwalidacji	150
§ 4. Podsumowanie	152
Rozdział VI. Nieważność spółki	155
§ 1. Wstęp	155
§ 2. „Nieważność” spółki w europejskim prawie spółek	156
§ 3. Transpozycja instytucji nieważności spółki do prawa polskiego	160
I. Regulacja Kodeksu handlowego	160
II. Regulacja KSH – zagadnienia ogólne	161
1. Brak zawarcia umowy spółki	162
2. Sprzeczność z prawem przedmiotu działalności	163
3. Brak określonych postanowień w umowie spółki	163
4. Brak zdolności do czynności prawnych założycieli	164
5. Skutki zaistnienia przesłanek z art. 21 KSH	164
§ 4. Podsumowanie	165
Zakończenie	167
Indeks rzeczowy	171

Przedmowa

Przedmiotem niniejszej monografii jest instytucja nieważności czynności prawnych w prawie spółek kapitałowych. Celem, jaki postawił sobie autor, było przeprowadzenie analizy charakteru prawnego sankcji wobec nieprawidłowo dokonanych podstawowych przejawów aktywności spółek (podejmowanie uchwał, akty reprezentacji, wreszcie – samo powstanie spółki) w celu rozstrzygnięcia, czy i w jakim zakresie dotyka je sankcja nazwana w prawie cywilnym nieważnością czynności prawnej.

Nieważność czynności prawnych i płynące z niej konsekwencje dla działań uczestników obrotu gospodarczego od dziesięcioleci budzą niesłabnące zainteresowanie zarówno przedstawicieli doktryny prawa, jak i praktyków. Samo pojęcie czynności prawnej należy do centralnych pojęć, wokół których zbudowane jest prawo cywilne, a nawet szerzej – prawo prywatne. Wyjaśnienie jego znaczenia, a także jego relacji do pojęć stosunku prawnego i oświadczenia woli należy do bardziej znaczących osiągnięć w teorii prawa.

Nieważność czynności prawnych była przedmiotem wielu wnikliwych opracowań, dogłębnie wyjaśniających jej naturę, cechy i przesłanki¹. Opracowanie tego zagadnienia z punktu widzenia prawa cywilnego nie pozostawia autorowi zajmującemu się cywilistyką zbyt wielkiego pola do działania. Wciąż nieopracowany w zadowalającym stopniu pozostaje jednak zespół zagadnień związanych z zakresem zastosowania regulacji o nieważności czynności prawnych do instytucji z zakresu prawa spółek, w opisie których ustawodawca w tym lub innym kontekście zasugerował, że mają one być rozwiązywane z użyciem konstrukcji bezwzględnej nieważności czynności prawnej.

Do takich instytucji, pozostających w polu zainteresowania niniejszej rozprawy, należą: stwierdzenie nieważności uchwał organów spółki, nieważność aktów reprezentacji podejmowanych przez organy spółki oraz tzw. nieważność spółki.

Na temat dwóch pierwszych spośród wskazanych instytucji napisano wiele, a wątpliwości spowodowane lakoniczną regulacją kodeksową budzą bardzo żywe emocje. Wszystkie powstałe – bardzo cenne – opracowania są jednak opracowaniami o charakterze specjalistycznym, charakteryzującymi się wąskim zakresem opracowania. Wydaje się, że brakuje opracowania o charakterze bardziej ogólnym, zestawiającego aktualną wiedzę o tych instytucjach z „modelem” nieważności, w celu rozstrzygnięcia, czy w istocie ustawodawca, regulując je, oparł się na konstrukcji nieważności w rozumieniu Kodeksu cywilnego, a jeśli tak – czy i w jaki sposób (wprost czy odpowiednio) stosuje się do nich regulacje Kodeksu cywilnego i Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące przesłanek i konsekwencji bezwzględnej nieważności czynności prawnych.

¹ Por. m.in. J. Preussner-Zamorska, *Nieważność czynności prawnej w prawie cywilnym*, Warszawa 1983; z nowszych opracowań por. M. Gutowski, *Nieważność czynności prawnych*, Warszawa 2008.

Trzecie ze wskazanych zagadnień, tj. tzw. nieważność spółki, mimo swojej wagi nie wzbudziło dużego zainteresowania doktryny. Podsumowanie wiedzy o charakterze prawnym tej instytucji wydaje się tym cenniejsze, że zmianie uległa dotycząca jej dyrektywa Unii Europejskiej.

Zawarte w niniejszej monografii rozważania stanowią zebranie i podsumowanie analizy charakteru prawnego sankcji wobec nieprawidłowo dokonanych podstawowych przejawów aktywności spółek kapitałowych. Dotyczący ich materiał normatywny budzi uzasadnione wątpliwości, których rozwianie staje się tym bardziej palące i kluczowe, im szybciej rośnie liczba podmiotów gospodarczych poddanych tym regulacjom. Niewątpliwie precyzyjne wyjaśnienie konsekwencji, jakie dla podmiotu prawa uczestniczącego w obrocie gospodarczym niosą określone nieprawidłowości w jego działaniu, posiada doniosłe znaczenie, zarówno praktyczne, jak i teoretyczne.

W celu przeprowadzenia uporządkowanej analizy określonego powyżej przedmiotu badań praca została podzielona na rozdział wstępny, pięć rozdziałów merytorycznych oraz podsumowanie.

Rozważania rozpoczynają się od określenia ram pojęciowych dla czynności prawnej oraz pojęć pierwotnych w stosunku do niej, tj. czynności konwencjonalnej i reguł konstytutywnych. Następnie znajduje się ogólne podsumowanie konstrukcji nieważności czynności prawnej, które sytuuje ją na tle innych sankcji wobec czynności prawnych obarczonych wadami. W ten sposób uporządkowano, na potrzeby dalszego wywodu, aparaturę pojęciową, służącą opisywaniu cywilistycznych sankcji wobec czynności prawnych dokonanych niezgodnie z mającymi do nich zastosowanie regulacjami.

W celu ułatwienia śledzenia wywodu prawnoporównawczego, kolejny rozdział zawiera syntetyczne podsumowanie regulacji: niemieckiej, francuskiej i angielskiej, w zakresie odnoszącym się do zagadnień analizowanych w niniejszej rozprawie.

Następnie, w świetle tak opracowanego wzorca, prowadzona jest pogłębiona analiza instytucji stwierdzenia nieważności uchwał organów spółek kapitałowych; osobno analizowane są uchwały organów właścicielskich (co do których KSH zawiera pewną regulację, o której kompletność i wyłączność toczą się spory doktrynalne), a osobno – uchwały innych organów spółki (co do których brak jest szczególnej regulacji, istnieje zatem potrzeba odpowiedniego zastosowania norm ogólnych, co również jest przedmiotem sporów).

Kolejnym elementem niniejszego opracowania jest sprawdzenie zakresu i sposobu zastosowania reguł ogólnych o nieważności bezwzględnej do aktów reprezentacji spółki, będących czynnościami prawnymi. W tym zakresie szczególnie interesujące jest zagadnienie konsekwencji wadliwej reprezentacji spółki, co do którego prowadzona jest analiza linii orzeczniczej SN i zmian wypowiedzi doktryny, wsparta elementami analizy prawnoporównawczej.

Ostatnia część opracowania poświęcona jest analizie instytucji funkcjonującej w prawie europejskim jako „nieważność spółki”. Analiza polskiej regulacji prowadzona na tle regulacji europejskiej ma pozwolić na skomentowanie charakteru prawnego tej instytucji i ustalenie, czy jest on zbieżny, czy też rozbieżny wobec określonego na początku pracy modelu nieważności bezwzględnej.

Opracowanie zamyka podsumowanie zawartych w nim analiz i wywiedzionych wniosków.

Podstawą niniejszej monografii była rozprawa doktorska przygotowana pod kierunkiem Profesora *Andrzeja Szumańskiego* i obroniona na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Autorka kieruje szczególne podziękowania do Promotora, który ukształtował w niej niezachwiane przekonanie o konieczności stałego odwoływania się w analizach dotyczących prawa spółek do podstaw prawa cywilnego. Dziękuje również za cenne wskazówki i uwagi recenzentom rozprawy – Profesorowi *Zbigniewowi Kwaśniewskiemu* i Profesorowi *Wojciechowi Pyziolowi*, a także pierwszemu i najcierpliwszemu jej czytelnikowi – doktorowi *Wojciechowi Iwańskiemu*.

Uwzględniono stan prawny na dzień 10.12.2013 r.

Kraków, luty 2014 r.

Agnieszka Hajos-Iwańska

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

AktG	niemiecka ustawa o spółkach akcyjnych z 6.9.1965 r. (Federalny Dziennik Ustaw BGB) BGBl, BABI 1089 (<i>Aktiengesetz</i>)
BGB	niemiecki kodeks cywilny z 18.8.1896 r., RGBl. 1896, s. 195 (<i>Bürgerliches Gesetzbuch</i>)
CC	francuski kodeks cywilny z 21.3.1804 r. (<i>Code Civil</i>)
<i>Code de commerce</i>	francuski kodeks handlowy z 1807 r.
<i>Companies Act</i>	angielska ustawa o spółkach z 2006 r.
GmbHG	niemiecka ustawa o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością z 1892 r. (<i>Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung</i>)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 121)
KH	rozporządzenie Prezydenta RP z 27.6.1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. Nr 57, poz. 502 ze zm.)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78 poz. 483 ze zm. i sprost.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 101)
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 788 ze zm.)
KSH	ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1030 ze zm.)
Nowa Pierwsza	
Dyrektywa	dyrektywa 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 16.9.2009 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 48 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno współników, jak i osób trzecich (Dz.Urz. UE L Nr 258 z 1.10.2009 r., s. 11–19)
Pierwsza Dyrektywa	Pierwsza dyrektywa Rady 68/151/EWG z 9.3.1968 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit dru-

	gi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności w całej Wspólnocie, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników jak i osób trzecich (Dz.Urz. UE L Nr 65 z 1968 r., s. 8, tekst polski w wydaniu specjalnym Dz.Urz. UE WS rozdział 17, t. 1, s. 3)
PrBank	ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 1376 ze zm.)
ZGB	szwajcarski kodeks cywilny z 1907 r. (<i>Zivilgesetzbuch</i>)

2. Publikatory i czasopisma

Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz.Urz. WE	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
Gl.	Glosa
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KSP	Krakowskie Studia Prawnicze
MoP	Monitor Prawniczy
MP	Monitor Polski
NP	Nowe Prawo
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSA/War.	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych, Warszawa
OSAB	Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Zbiór Orzeczeń Sądu Najwyższego (1917–1939, 1945–1952), Orzeczenia Sądu Najwyższego, Izby Cywilnej i Izby Karnej (1953–1961), Orzecznictwo Izby Cywilnej Sądu Najwyższego (1962), Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna oraz Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1963–1981), Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna i Administracyjna oraz Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (od 1982)
OSNAPiUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Sp.	Prawo Spółek

PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
R. Pr.	Radca Prawny
Rej.	Rejent
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SC	Studia Cywilistyczne
System pr. cyw.	System Prawa Cywilnego
SPP	System Prawa Prywatnego
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
Zb.Orz. TSWE	Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich
ZOTSiSPI	Zbiory Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji

3. Organy orzekające

NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SN(7)	Sąd Najwyższy orzekający w składzie 7 sędziów
SO	Sąd Okręgowy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TSWE	Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich

4. Inne skróty

art.	artykuł
dot.	dotyczy
IBPS	Instytut Badania Prawa Sądowego
jw.	jak wyżej
m.in.	między innymi
MS	Minister Sprawiedliwości
n.	następny (-a, -e)
Nb	numer brzegowy
niepubl.	niepublikowany (-a, -e)
nin.	niniejszy
np.	na przykład
Nr	numer
orz.	orzeczenie
pkt	punkt
por.	porównaj

post.	postanowienie
poz.	pozycja
r.	rok
red.	redakcja
rozp.	rozporządzenie
s.	strona (-y)
S.A.	spółka akcyjna
sp. z o.o.	spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
t.	tom
t.j.	tekst jednolity
tj.	to jest
tzw.	tak zwany (-a, -e)
uchw.	uchwała
ust.	ustęp
w zw.	w związku
wg	według
wyr.	wyrok
z.	zeszyt
zd.	zdanie
ze zm.	ze zmianami
zob.	zobacz
§	paragraf

Wykaz literatury¹

- Allerhand M.*, Kodeks handlowy. Komentarz, Warszawa 1991
- Antoszek P.*, Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych, Warszawa 2009
- Austin J. L.*, *Logic and Language*, Oxford 1953
- Baums T.*, Personal Liabilities of Company Directors in German Law, ICCLR No. 6, 1996
- Bączek P.*, Skutki czynności prawnych dokonanych z naruszeniem zasady łącznej reprezentacji w spółkach kapitałowych, *Pr. Sp.* 2004, Nr 11
- Bielecki M.*, Zagadnienia związane z reprezentacją spółki z o.o. w umowach z członkami zarządu, *R. Pr.* 2002, Nr 2
- Bieniak J., Bieniak M., Nita-Jagielski G., Oplustil K., Pabis R., Rachwał A., Spyra M., Suliński G., Tofel M., Zawłocki R.*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2011
- Bieniek G.*, W sprawie reprezentacji gminy jako osoby prawnej, *Rej.* 2003, Nr 2
- Bilewska K.*, Legitymacja byłego członka zarządu do zaskarżenia uchwały zgromadzenia wspólników, *Pal.* 2007, Nr 11–12
- Bilewska K.*, Sankcja sprzeczności uchwały walnego zgromadzenia z normami dyspozytywnymi – polemika, *PPH* 2011, Nr 6
- Bilewska K., Warzecha M.*, Dopuszczalność stosowania art. 58 § 3 KC do uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych – polemika, *PPH* 2010, Nr 7
- Bilewska K.*, Zbędna kategoria, *Rzeczpospolita* 5 października 2007
- Birks P.* (red.), *English Private Law*, t. II, Oxford 2000
- Black H. C.*, *Black's Dictionary of Law*, St. Paul 1991
- Bogdan G., Cwiągalski Z., Kardas P., Majewski J., Raglewski J., Szewczyk M., Wróbel W., [w:] A. Zoll* (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, t. I, Komentarz do art. 1–116 KK, Kraków 2004
- Borkowski M.*, Glosa do wyroku SN z 16.3.2006 r., III CSK 32/06, *LEX/el.* 2010
- Borkowski M.*, Glosa do uchwały SN z 1.3.2007 r., III CZP 94/06, *LEX/el.* 2009
- Borkowski M.*, Glosa do wyroku SN z 19.1.2007 r., III CSK 360/06, *LEX/el.* 2010
- Borkowski M.*, Glosa do uchwały SN z 5.12.2008 r., III CZP 124/08, *LEX/el.* 2009
- Borkowski M.*, Glosa do wyroku SN z 11.1.2008 r., V CSK 363/07, *LEX/el.* 2009
- Borkowski M.*, Glosa do wyroku SN z 5.2.2009 r., I CSK 297/08, *LEX/el.* 2010
- Borkowski M.*, Konsekwencje prawne działania „fałszywego” piastuna organu osoby prawnej, *PPH* 2008, Nr 7
- Borkowski M.*, *Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2009

¹ Wykaz ten zawiera nie tylko pozycje powoływane w pracy, lecz także te, z których przy pisaniu rozprawy korzystałam i bez których jej powstanie nie byłoby możliwe.

- Chłopecki A., Warunki w rozumieniu art. 89 KC a warunki prawne (*conditiones iuris*), PPH 2001, Nr 7
- Chomiuk M., Glosa do wyroku SN z 20.1.2010 r., II CSK 419/08, Gl. 2011, Nr 1
- Curzon L.B. (red.), Dictionary of Law 6th Edition, Harlow 2002
- Czachórski W., Zobowiązania. Zarys wykładu, Warszawa 1994
- Czech T., Obejście ustawy jako przesłanka zaskarżenia uchwały wspólników, Pr. Sp. 2010, Nr 7–8
- Czech T., Obrona wierzyciela przed „rozwodnieniem” zajętych udziałów w spółce z o.o., Gl. 2010, Nr 4
- Czepita S., Reguły konstytucyjne a system prawny, Szczecin 1996
- Czepita S., Kuniewicz Z., Aspekty wadliwości czynności prawnych spółki kapitałowej, RPEiS 2002, Nr 3
- Czepita S., Kuniewicz Z., Spór o konwalidację nieważnych czynności prawnych, PiP 2002, Nr 9
- Czerniawski R., Kodeks spółek handlowych. Przepisy o spółce akcyjnej. Komentarz, Warszawa 2004
- Dadańska K.A., Działanie osoby prawnej, Warszawa 2006
- Dąbrowski D., Rozwiązanie spółki kapitałowej przez sąd na podstawie przepisów art. 21 Kodeksu spółek handlowych, PUG 2001, Nr 12
- Dąbrowski D., Zgromadzenie wspólników w jednoosobowej spółce z o.o., MoP 2002, Nr 12
- Dmowski S., Rudnicki S., Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna, Warszawa 2001
- Domański G., Goszczyk M., Wybrane zagadnienia prawne organizacji walnego zgromadzenia spółki akcyjnej, PPH 2002, Nr 1
- Draniewicz B., Glosa do uchwały SN z 17.2.2004 r., III CZP 116/03, Pr. Sp. 2005, Nr 5
- Dumkiewicz M., Glosa do wyroku SN z 5.7.2007 r., II CSK 163/07, LEX/el. 2010
- Dziurzyński T., Fenichel Z., Honzatko M., Kodeks handlowy. Komentarz, t. III, Bytom 1990
- Flejszar R., Koczur S., Moc wiążąca uchwał organów spółek kapitałowych wobec osób trzecich, Pr. Sp. 2009, Nr 7–8
- Flour J., Albert J.L., Savaux E., Droit civil. Les obligations. 1. L'acte juridique, Paryż 2004
- Forystek J., Nieakt (*actum non existens*) w demokratycznym państwie prawa, TPP 2001, Nr 2
- Frąckowiak J., Handlowe czynności kreujące, PPH 2008, Nr 12
- Frąckowiak J., Instytucje prawa handlowego w Kodeksie cywilnym, Rej. 2003, Nr 6
- Frąckowiak J., Uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych sprzeczne z ustawą, PPH 2007, Nr 11
- Frąckowiak J., Znaczenie formy notarialnej w polskim prawie spółek na tle prawa Unii Europejskiej, Rej. 1998, Nr 4
- Frąckowiak J., Kruczałak K. (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Warszawa 2001
- Furtek M., Nowe elementy ustroju korporacyjnego spółki akcyjnej, R. Pr. 2001, Nr 2
- Gandor K., Konwersja nieważnych czynności prawnych, SC 1963, t. IV

- Ganobis M.*, Wpływ wad oświadczeń woli na ważność uchwał zgromadzenia wspólników spółki z o.o., MoP 2007, Nr 8
- Gburzyńska A.*, Członkostwo w zarządzie spółek kapitałowych, PPH 1997, Nr 2
- Gburzyńska-Dulewicz A.*, Pozycja prawna zarządu i członków zarządu spółek kapitałowych, Warszawa 2006
- Gierat A.*, Konsekwencje prawne nieprzestrzegania zasad reprezentacji spółek kapitałowych, Pr. Sp. 2001, Nr 1
- Gierat A.*, Zaskarżanie uchwał walnych zgromadzeń spółek kapitałowych w przepisach kodeksu spółek handlowych, PS 2001, Nr 11–12
- Gierke O.*, Deutsches Privatrecht, Leipzig 1895
- Gizbert-Studnicki T.*, O nieważnych czynnościach prawnych w świetle koncepcji czynności konwencjonalnych, PiP 1975, Nr 4
- Górski J.*, Przygotowanie umowy w świetle kodeksu zobowiązań, Poznań 1938
- Grykiel J.*, Skutki wadliwej reprezentacji w ramach organu osoby prawnej, Pr. Sp. 2008, Nr 11
- Grzybowski S.* (red.), System prawa cywilnego, t. I. Część ogólna, Wrocław 1985
- Grzybowski S.*, O rzekomej konwalidacji nieważnej czynności prawnej, RPEiS 1974, Nr 3
- Gutowski M.*, Nieważność czynności prawnej, Warszawa 2008
- Gutowski M.*, O konsekwencjach naruszenia norm dyspozytywnych, PPH 2011, Nr 11
- Gutowski M.*, Sankcja nieważności na tle uchwał organów spółek kapitałowych, PPH 2007, Nr 12
- Gutowski M.*, Sankcja wobec czynności prawnej dokonanej przez „fałszywy organ” osoby prawnej, PPH 2008, Nr 3
- Gutowski M.*, Wzruszalność czynności prawnej, Warszawa 2010
- Guyon Y.*, Droit des affaires, t. I, Droit commercial général et Sociétés, Paris 1998
- Habersack M.*, Europäisches Gesellschaftsrecht, München 2003
- Hałas M.*, Forma aktu notarialnego w kodeksie spółek handlowych, Rej. 2005, Nr 4
- Jacyszyn J., Krześ S., Marszałkowska-Krześ E.*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo, Warszawa 2001
- Jarocho A.*, Legitymacja do żądania stwierdzenia przez sąd nieważności uchwał zgromadzenia wspólników (akcjonariuszy), Pr. Sp. 2004, Nr 12
- Jedliński A.*, Pozorność jako wada czynności prawnej i konsekwencje prawne pozorności, Rej. 2005, Nr 5
- Jentz G.A., LeRoy Miller R., Cross F.B.*, West's Business Law, Mason 1998
- Jędrzejewska A.*, Koncepcja oświadczenia woli w prawie cywilnym, Warszawa 1992
- Jowitt E.* (red.), The Dictionary of English Law, London 1959
- Jurcewicz W.*, Głosa do uchwały SN z 1.3.2007 r., III CZP 94/06, Gl. 2008, Nr 1
- Jurcewicz W.*, Nieważność uchwał w spółkach kapitałowych, PPH 2008, Nr 5
- Kalwat T.*, Nieważność umowy spółki kapitałowej – art. 21 k.s.h., PPH 2002, Nr 5
- Katner W.J.*, Podwójna czy potrójna podmiotowość w prawie cywilnym?, [w:] *L. Ogieńko, W. Popiołek, M. Szpunar* (red.), Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana, Kraków 2005
- Katner W.J.*, Problemy funkcjonowania spółki cywilnej w nowej rzeczywistości prawnej, PPH 2002, Nr 11